

**การพัฒนาผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยสไตล์ญี่ปุ่นด้วยกระจุตสาน
ภูมิปัญญาชุมชนทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง**
กามนิตย์ โคตธาริน^{1*} วรายุทธิ์ มั่นใจ² ปรมเม ตรีอำรรค³ กฤตยา ทราคำ⁴ จุฑามาศ พีรพัชระ⁵

**Development of Thai Japanese Style Scented Sachets Using Woven Krajood
based on Thale Noi Community Wisdom, Khuan Khanun District,
Phatthalung Province**

Gamanit Khottharin^{1*} Warayut Manjai² Poramet Treeaumnak³
Krittaya Saikham⁴ Chutamas Peeraphatchara⁵

Received 18/01/2026 Revised 22/03/2026 Accepted 10/06/2026

<https://doi.org/10.60101/jla.2026.7.1.10137>

บทคัดย่อ

การจักสานกระจุตทะเลน้อย เป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิทยาการศึกษาเฉพาะกรณี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนและภูมิปัญญาการจักสานกระจุตของชุมชนทะเลน้อย และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยจากกระจุตของชุมชนทะเลน้อย ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้นำกรรมการชุมชน และผู้บริโภครวม 13 คน โดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนทะเลน้อยมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทรัพยากรอย่างกระจุตในพื้นที่ชุ่มน้ำมานาน แต่ประสบปัญหาการขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาจนพื้นที่ปลูกลดลง 2) ด้านภูมิปัญญาพบว่าเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น คือการนำเส้นกระจุตมาคลุกดินขาวและรีดให้แบนก่อนจักสานเป็นลวดลายประณีต เช่น ลายลูกแก้วและลายดอกพิกุล ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีเนื้อสัมผัสนุ่ม ยืดหยุ่น และทนทาน โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การเตรียมกระจุต และการสานกระจุต 3) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเป็นถุงหอมไทยสไตล์ญี่ปุ่น เพื่อปรับภาพลักษณ์เครื่องหอมไทยให้ทันสมัยเหมาะสมเป็นของขวัญของฝากและของใช้ พร้อมส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและเศรษฐกิจชุมชน มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมดอกไม้ การปรุงกลิ่น การเตรียมถุงกระจุต การบรรจุ และการตกแต่ง โดยมีข้อเสนอแนะให้อนุรักษ์แหล่งวัตถุดิบกระจุตในพื้นที่ทะเลน้อย สร้างความแตกต่างด้วยการผสมผสานวัฒนธรรมและจัดทำฐานข้อมูลดิจิทัลด้านเทคนิคเฉพาะของภูมิปัญญาการจักสานกระจุต

คำสำคัญ: กระจุตชุมชนทะเลน้อย ภูมิปัญญาการจักสาน ถุงหอม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน

^{1,2,3,4} หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Master of Home Economics Program, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

⁵ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

E-mail: ¹gamanit-k@rmutp.ac.th ²warayut-man@rmutp.ac.th ³poramet-tr@rmutp.ac.th ⁴krittaya-s@rmutp.ac.th

⁵chutamas.p@rmutp.ac.th

* Corresponding author e-mail: gamanit-k@rmutp.ac.th

Abstract

The weaving of Thale Noi grey sedge (Krajood) represents a profound cultural wisdom that embodies local identity. This qualitative research, conducted through a case study methodology, aims to examine the community context and the traditional wisdom of Krajood weaving in the Thale Noi community, and to propose guidelines for developing Thai aromatic sachet products from Thale Noi Krajood. Data were collected from 13 key informants, including community leaders, committee members, and consumers, through in-depth interviews and were subsequently analyzed using content analysis. The research findings reveal that while the Thale Noi community has long maintained a lifestyle deeply intertwined with Krajood resources in the wetlands, it currently faces a shortage of successors to inherit this traditional wisdom, leading to a decline in cultivation areas. Regarding the craft itself, the study identifies unique characteristics such as the process of coating Krajood strands with white clay and flattening them before weaving them into intricate patterns, such as the Luk Kaew and Dok Pikul motifs. This technique produces textiles with a soft texture, flexibility, and durability through two primary stages: material preparation and weaving. Furthermore, the researcher integrated local wisdom to develop Japanese-style Thai aromatic sachets, aimed at modernizing the image of Thai fragrance products for use as gifts and souvenirs while simultaneously bolstering the community economy. This development process involves five stages: floral preparation, scent blending, sachet preparation, packaging, and decoration. The study concludes with recommendations for the conservation of natural Krajood sources in the Thale Noi area, the creation of product differentiation through cultural fusion, and the establishment of a digital database to preserve specialized Krajood weaving techniques.

Keywords: Krajood community of Thale Noi, traditional weaving knowledge, scented bag, product development, upgrading community products

บทนำ

ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมงานหัตถกรรมกระจูดทะเลน้อยในฐานะสินค้าภูมิปัญญาของชุมชน โดยมีกิจกรรมสนับสนุนผ่านโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อยกระดับมาตรฐานและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมเหล่านี้ช่วยสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่ชุมชนและเป็นการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (กรมการพัฒนาชุมชน, 2566) ชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เป็นหนึ่งในพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญและมีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 400 ปี วิถีชีวิตของคนในชุมชนผูกพันอย่างแนบแน่นกับทรัพยากรกระจูด ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นที่ขึ้นหนาแน่นตามธรรมชาติ ภูมิปัญญาการจักสานกระจูดจึงเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และยังเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์และระบบนิเวศ ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ สมใจ มะหมื่น และคณะ (2566) ที่ระบุว่า การจักสานดั้งเดิมเป็นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอันล้ำค่าที่ช่วยรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเป็นรากฐานสำคัญสู่การพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้นั้นกระจูดจะเป็นทรัพยากรที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมสูง แต่ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา ชุมชนกลับเผชิญกับวิกฤตการณ์สำคัญ ทั้งในด้านการลดลงของพื้นที่ปลูกกระจูด และปัญหาการขาดแคลนคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดองค์ความรู้ ส่งผลให้มรดกภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาเริ่มสูญหายไป นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์จากกระจูดในปัจจุบันยังเผชิญกับความท้าทายด้านการออกแบบที่อาจยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดผู้บริโภคยุคใหม่เท่าที่ควร โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องการสินค้าที่มีขนาดกะทัดรัด ใช้งานง่ายในชีวิตประจำวัน และมีภาพลักษณ์ที่ทันสมัย (อภิชาติ พลประเสริฐ และ นิชาชล ผลไพศาล, 2563)

จากปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาการจักสานกระจูด โดยเฉพาะเทคนิคเฉพาะตัวอย่างการคลุกดินขาวและการรีดเส้นกระจูดให้มีความนุ่มและมันวาวซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของของภูมิปัญญาในพื้นที่ทะเลน้อย โดยเลือกศึกษาเฉพาะกรณีของวิสาหกิจชุมชนทะเลน้อย บ้านทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญามานานได้รับการยอมรับด้านการเป็นแหล่งเพาะปลูกและผลิตหัตถกรรมกระจูด ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้ซื้อ ทั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ถูหอมไทยสไตล์ญี่ปุ่น เป็นการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์เครื่องหอมไทยให้มีความร่วมสมัย งานวิจัยนี้ จึงเป็นประโยชน์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน เป็นกลไกการฟื้นฟูภูมิปัญญาให้คงอยู่และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและภูมิปัญญาการจักสานกระจูดของชุมชนทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ถูหอมไทยจากกระจูดของชุมชนทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

การทบทวนวรรณกรรม

1.แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเครื่องหอม

Howes (1994) กล่าวว่า สุนทรียภาพของเครื่องหอมไทยเมื่อมองผ่านกรอบแนวคิดทางมานุษยวิทยา ถือเป็นการเปิดมุมมองใหม่ที่ก้าวข้ามข้อจำกัดของสุนทรียศาสตร์กระแสหลักอย่างน่าสนใจ ซึ่งให้เห็นว่า โลกตะวันตกมักผูกขาดความงามไว้กับผัสสะเพียงสองด้าน คือการมองเห็นและการได้ยิน ซึ่งสะท้อนผ่านงานวิจิตรศิลป์อย่างจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี และบทกวี ในขณะที่ประสาทสัมผัสเรื่องกลิ่น รสชาติ และการสัมผัส กลับถูกละเลยและไม่ถูกนับรวมเป็นสุนทรียภาพ แม้จะมีการใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยอธิบายการรับรู้ แต่ก็ยังคงติดอยู่กับกลไกทางชีววิทยาเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่อาจสะท้อนความงามของกลิ่นออกมาได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน อีกทั้ง เครื่องหอมถือเป็นความงามแบบไทย ๆ ที่ได้รับความรับรู้ได้ถึงสุนทรียะทางด้านศิลปะเครื่องหอมไทยจัดเป็นสุนทรียศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย (นลินณัฐ ดีสวัสดิ์ และวัฒนพันธุ์ ครุฑะเสน, 2565) มีความผูกพันกับคนมาตั้งแต่สมัยโบราณ

2.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐพร ยมรัตน์ และพพร เอี่ยมใส (2564) การออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องหอมไทย การวิจัยเรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องหอมไทยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาและออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องหอมไทย และ 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องหอมไทยจากการศึกษาพบว่า สมัยก่อนเครื่องหอมไทยนิยมใช้เป็นเครื่องประพรมธูป และยาสมุนไพรในการรักษาโรคภายหลังมีการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาจึงเกิดความนิยมใช้กลิ่นหอมสังเคราะห์มากขึ้นเพราะมีหลากหลายกลิ่น และบรรจุใส่ขวดน้ำหอมสวย ๆ ใช้แล้วดูหรูหรา ทันสมัย เครื่องหอมไทยจึงได้รับความนิยมน้อยลงตามยุคสมัยผู้วิจัยได้มองเห็นปัญหาจึงมีแนวคิดในการออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องหอมไทยเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น ทันสมัย และสร้างมูลค่าให้กับเครื่องหอมไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องหอมไทยภายใต้ชื่อแบรนด์ (Brand) พินปากา (PINPAKA) ทั้งหมด 5 โครงสร้าง กราฟ ได้แก่ กลิ่นกุหลาบ กลิ่นลาเวนเดอร์ กลิ่นมะลิ โดยโครงสร้างประกอบด้วย บรรจุภัณฑ์ก้านหอม บรรจุภัณฑ์ เทียนหอม บรรจุภัณฑ์น้ำมันหอมระเหย บรรจุภัณฑ์ บุหงารำไป และบรรจุภัณฑ์ Box Set ซึ่งได้ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลทั่วไปจำนวน 100คน พบว่า ด้านการตอบสนองทางจิตวิทยา ได้แก่ การรับรู้ แบรนด์ ความในมาจดจำ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.= 0.46) น้อยที่สุดคือด้านการตอบสนองทางอารมณ์ ได้แก่ ความพึงพอใจในภาพลักษณ์สินค้าและแบรนด์ (สัญลักษณ์) มีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.= 0.64) โดยรวมถือว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

สุนิตย์ เหมนิล และคณะ (2568) การออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์ชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าไหมบ้านแบง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าวัฒนธรรมและตราสินค้าบนฐานอัตลักษณ์ชุมชน โดยใช้กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมบ้านแบง ตำบลหนองหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

ซึ่งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในการทอผ้าไหม แต่ยังคงบรรจุกัญท์ที่สะท้อนอัตลักษณ์อย่างชัดเจน ทำให้จำกัดโอกาสในการขยายตลาด การศึกษาใช้แนวคิดสินค้าวัฒนธรรม แนวคิดการออกแบบบรรจุกัญท์ชุมชน และแนวคิดการออกแบบตราสินค้าชุมชน มาเป็นกรอบแนวคิด โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 25 คน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมบ้านบางผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านนักวิชาการ และลูกค้า ผ่านการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบบรรจุกัญท์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องเน้นอัตลักษณ์ชุมชนและลักษณะเฉพาะของสินค้าควบคู่กับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในชุมชน และควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ตราสินค้า (2) ขนาดและรูปทรง (3) ภาพและสี และ (4) การวางตำแหน่งและการออกแบบ ซึ่งต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน วัฒนธรรม ความเชื่อ ตลอดจนเรื่องเล่าท้องถิ่น บรรจุกัญท์ที่พัฒนาแล้วได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า ทั้งในด้านความสวยงาม ความแข็งแรง และความเหมาะสมสำหรับเป็นของฝาก และการสื่อสารอัตลักษณ์ของสินค้าอย่างชัดเจน ส่งผลให้สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของสินค้าวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีวิทยาการแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) เพื่อศึกษาบริบทวิถีชีวิต ศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการจักสานกระจูดดั้งเดิม สู่การนำเสนอการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่เน้นการออกแบบถุงหอมไทยสไตล์ญี่ปุ่นร่วมกับงานจักสานกระจูด ดำเนินการวิจัยระหว่าง เดือนตุลาคม – เดือนธันวาคม 2568 พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 13 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำ 1 คน กรรมการ 2 คน และสมาชิก 2 คน เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของกลุ่มและมีประสบการณ์ด้านการสานกระจูดชุมชนทะเลน้อยไม่น้อยกว่า 5 ปี กลุ่มที่ 2 นักออกแบบ 3 คน มีประสบการณ์การออกแบบงานหัตถกรรมไม่น้อยกว่า 3 ปี และกลุ่มที่ 3 ผู้บริโภค 5 คน ที่มีประสบการณ์การซื้อผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดชุมชนทะเลน้อย ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดย ชาย โปธิสตา (2564) กล่าวว่า การเลือกตัวอย่างในการวิจัยทางปรากฏการณ์วิทยาไม่ต่างจากการวิจัยเชิงคุณภาพทั่วไป หลักการคือการเลือกแบบเจาะจงเพื่อค้นหาบุคคลที่มีประสบการณ์จริงโดยยึดวัตถุประสงค์การศึกษาเป็นหลัก และผู้วิจัยได้กำหนดรหัสของผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อใช้ในการอ้างอิงข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยไม่เปิดเผยชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้นำและกรรมการชุมชนทะเลน้อย (L1-L5) สมาชิกชุมชนทะเลน้อย (M1-M3) และผู้บริโภคที่ (C1-C5)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured in-depth interview) กำหนดแนวคำถามการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (จุฑามาศ พิรพัชระ, 2566) มี 2 ชุด 1) แนวคำถามการสัมภาษณ์สำหรับชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ (General information) ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ บริบทชุมชนทะเลน้อย และภูมิปัญญาการสานกระจูดของวิสาหกิจชุมชนทะเลน้อย บ้านทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง และ 2) แนวคำถามการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์กระจูด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยสไตล์ญี่ปุ่นด้วยกระจูดสานภูมิปัญญาชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านบริบทชุมชน ภูมิปัญญาการจักสาน และการตลาดผลิตภัณฑ์ ปรับแก้ไขและเตรียมไว้สำหรับการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เก็บข้อมูลจากประธานกรรมการ สมาชิกชุมชนชุมชนทะเลน้อย บ้านทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เพื่อทราบถึง 1) บริบทชุมชน เกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของชุมชน บริบทชุมชนทะเลน้อย ภูมิปัญญาการสานกระจูดของวิสาหกิจชุมชนทะเลน้อย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคจากการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วม ตามแนวทางวิจัยของพัทธ์ศศิ ศรีพิพัฒน์พรกุล และจุฑามาศ พิรพัชระ (2567) และสัมภาษณ์ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ในการซื้อผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ถอดเทป แยกประเด็นตามเนื้อหาที่ศึกษา เรียบเรียงจัดทำ และสรุปผลข้อมูลบริบทชุมชนและภูมิปัญญาการสานกระจูดของชุมชนทะเลน้อย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 บริบทของชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

ชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งกำเนิดตามธรรมชาติของ กระเจต วัตถุดิบต้นน้ำที่มีความเหนียวหนืดหนาน ซึ่งนำมาต่อยอดด้วยภูมิปัญญาการจักสานที่ได้รับการถ่ายทอดจากตระกูล รัชจุลมายาวนานกว่า 100 ปี จนปัจจุบันได้พัฒนาจากอาชีพเสริมมาเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้สำคัญ โดยมีลักษณะการ แบ่งงานกันทำภายในครอบครัว และมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อผลิตสินค้า OTOP ส่งออก อย่างไรก็ตาม แม้จะมี ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง แต่ตลาดยังขาดแคลนสินค้าของที่ระลึกขนาดเล็กที่พกพาง่าย จึงเป็นช่องว่างสำคัญในการวิจัยเพื่อพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างถูกต้อง ให้ตอบเจตจำนงที่ท่องเที่ยวและยกระดับเศรษฐกิจชุมชนให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน โดยบริบทเชิง พื้นที่ชุมชนทะเลน้อย วิเคราะห์และจำแนกได้ 5 ประเด็น ได้แก่ ยุคสมัยของภูมิปัญญาชุมชนทะเลน้อย การเรียนรู้ภูมิปัญญา ของชุมชนทะเลน้อย การปรับใช้เทคโนโลยีกับกระเจตและกระบวนการผลิตหัตถกรรมกระเจต การถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัก สานกระเจตของชุมชนทะเลน้อย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ตามการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลด้านชุมชน ดังนี้

L1 “... เมื่อปี 2502 ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่คง อรุณรัตน์) ริเริ่มนำพันธุ์กระเจตจากพื้นที่ควนเคร็ง นครศรี มาปลูกในทะเลน้อย เพื่อแก้ปัญหาการขาดวัตถุดิบ เป็นจุดเริ่มต้นของงานกระเจต...”

L2 “... พอปี 2542 เราจัดตั้งกลุ่มสตรีและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นครั้งแรก มีฝึกอบรมพัฒนารูปแบบจากเสื้อผ้าเป็น กระเป๋า กับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ อีก 2 ปีต่อมา ปี 2544 รัฐบาลเริ่มนโยบาย OTOP หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์...”

L4 “... พอเกิดการรวมตัวของการจัดตั้งกลุ่ม คนในชุมชนก็ยึดอาชีพการจักสานกระเจตเป็นอาชีพหลัก ทำให้คนละแวกนี้ นักท่องเที่ยวหรือ คนทั่วไปรู้จักมากยิ่งขึ้น...”

M1 “... นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีส่วนกำหนดทิศทางสินค้า อย่างเมื่อก่อนซื้อเสื้อผืนใหญ่ ขนกลัวยาก เริ่มถามหาของฝากชิ้น เล็ก กระเป๋าถือ แผ่นรองจาน กล่องใส่ทิชชู อะไรแบบนี้ เลยต้องปรับตัวผลิตสินค้าหลากหลายขึ้น ก็เน้นความสวยงามมากกว่า ความทนทานเพียงอย่างเดียวแบบเมื่อก่อน...”

M3 “... นักท่องเที่ยวไม่ได้แค่มาซื้อ แต่ต้องการลงทำด้วย เช่น กิจกรรมสานกระเจตด้วยตัวเอง แล้วก็ต้องการสินค้าที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม สีสันธรรมชาติ และแบบที่ทันสมัย...”

สรุปการวิเคราะห์บริบทของชุมชนทะเลน้อยได้ ดังนี้

1. ยุคสมัยของภูมิปัญญาของชุมชนทะเลน้อย แบ่งออกเป็น 3 ยุค

ยุคภูมิปัญญาในครัวเรือน จุดเริ่มต้น - พ.ศ. 2541 ในอดีตการจักสานเป็นเพียงอาชีพเสริมที่ทำกันในครัวเรือน โดย ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ การนำเข้าภูมิปัญญา จุดเปลี่ยนสำคัญเริ่มขึ้นเมื่อครอบครัวสกุล รัชจุล (นายก ลับ-นางกลั่น นายจับ-นางคล้าย นายลาภ-นางเลื่อน) อพยพมาจากอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เข้ามาตั้งรกรากและ นำภูมิปัญญาการสานกระเจตซึ่งนุ่มและทนทานกว่ากามาเผยแพร่ และได้สร้างแหล่งวัตถุดิบ ในปี พ.ศ. 2502 ผู้นำชุมชนนำโดย ผู้ใหญ่คง อรุณรัตน์ และคณะ ได้ริเริ่มนำหัวกระเจตจากควนเคร็งมาปลูกในทะเลน้อย เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ ทำ ให้ชุมชนมีแหล่งต้นน้ำในการผลิตที่มั่นคง

ยุคการรวมกลุ่มตามแนวพระราชดำริ (พ.ศ. 2542 - 2547) จุดเปลี่ยนสู่การรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการเกิดขึ้นเมื่อ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรบ้านหัวป่าเขียว เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2542 พระองค์ทรงทราบปัญหาเรื่องการขาดองค์ความรู้ในการพัฒนารูปแบบ จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้หน่วยงานภาครัฐ เข้ามาส่งเสริมเกิดการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อเรียนรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันแทนที่จะต่างคนต่างทำ เพื่อให้ได้มาตรฐาน ส่งโครงการศิลปาชีพ

ยุควิสาหกิจชุมชนและการสร้างแบรนด์ (พ.ศ. 2548 - ปัจจุบัน) เมื่อผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่ต้องการของตลาด จึงเกิดการยกระดับสู่รูปแบบ วิสาหกิจชุมชน เพื่อการบริหารจัดการที่เป็นระบบการก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือกลุ่มหัตถกรรมกระจูดวรรณิ ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2548 โดยนางวรรณิ เช่งฮวด และต่อมาได้ทายาทรุ่นลูกเข้ามาปรับปรุงดีไซน์และเทคนิคการย้อมสีธรรมชาติ จนกลายเป็น OTOP ระดับ 5 ดาว และสินค้าส่งออกโมเดลแก่จันและนวัตกรรม เกิดกลุ่มใหม่ ๆ เช่น เลนน้อยคราฟ ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยทักษิณในโครงการกระจูดแก่จัน เพื่อสร้างระบบห่วงโซ่อุปทานและการตลาดออนไลน์ ปัจจุบัน มีกลุ่มผู้ผลิตหลักในพื้นที่ประมาณ 6 กลุ่มใหญ่ โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกันเพื่อกระจายงานสู่สมาชิกกว่า 250 คนเรือน

2. การเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนทะเลน้อย แบ่งเป็น 3 ลักษณะ

2.1 การเรียนรู้ตามธรรมชาติ แบ่งเป็น 1) การเรียนรู้ผ่านวิถีครอบครัว เป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานและเป็นรากฐานของชุมชน 2) การเรียนรู้แบบซึมซับ เด็กในชุมชนเติบโตมาท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการจักสาน ทำให้เกิดความคุ้นเคย เห็นเครื่องมือ เห็นวัตถุดิบ เห็นพ่อแม่ทำทุกวันจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และ 3) การเรียนรู้แบบครูพักลักจำ ไม่มีการสอนแบบจับมือทำทีละขั้นตอนอย่างเป็นทางการ แต่ลูกหลานจะใช้วิธีสังเกตเทคนิคของผู้ใหญ่ จดจำลวดลาย แล้วนำมาทดลองทำด้วยตนเอง ผิดก็แก้ไขจนเกิดความชำนาญ 4) การแบ่งบทบาทตามเพศ โดยผู้ชายเรียนรู้กระบวนการเตรียมวัตถุดิบที่ต้องใช้แรง เช่น การถอนกระจูดในปรู การคลุกโคลน การตาก และการรีดให้แบน ส่วนผู้หญิง เรียนรู้กระบวนการที่ต้องใช้ความละเอียดประณีต เช่น การขึ้นรูป การสอดเส้น และการใส่ลวดลาย เช่น ลายสอง ลายลูกแก้ว เป็นต้น

2.2 การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและประสบการณ์ ภูมิปัญญากระจูดทะเลน้อยมีเคล็ดลับที่หนังสือสอนไม่ได้ ต้องเรียนรู้จากการสัมผัสจริง ส่วนภูมิปัญญาการคลุกโคลน เป็นหัวใจสำคัญของกระจูดทะเลน้อย ผู้เรียนรู้ต้องฝึกสังเกตและกะเกณฑ์ระยะเวลาในการหมักกระจูดกับน้ำโคลนให้พอเหมาะ เพื่อให้กระจูดเหนียว นุ่ม ไม่เปราะหักง่าย ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องอาศัยประสบการณ์ ทักษะการสานกระจูดต้องมีการคำนวณจำนวนเส้นตอก การยกเส้น การขมเส้น เพื่อให้เกิดลวดลาย ผู้เรียนรู้จะพัฒนาทักษะการคำนวณและจินตภาพโครงสร้างงานสานในสมองโดยอัตโนมัติ

2.3 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการปรับตัวสู่สากล ในยุคปัจจุบัน รูปแบบการเรียนรู้ได้ขยายวงกว้างขึ้น การเรียนรู้แลกเปลี่ยนในกลุ่มอาชีพ เมื่อมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเทคนิคระหว่างสมาชิก เช่น เทคนิคการย้อมสีธรรมชาติไม่ให้ดำ หรือเทคนิคการเย็บขอบกระเป๋ากการเรียนรู้จากภายนอก การรับองค์ความรู้ใหม่จากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐ

3. การปรับใช้เทคโนโลยีกับกระจูดและกระบวนการผลิตหัตถกรรมกระจูดด้วยการบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เริ่มจากการเพิ่มประสิทธิภาพการเตรียมวัตถุดิบด้วยตู้อบแห้งพลังงานร่วมและเครื่องรีดกระจูดเพื่อขจัดข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อมและเพิ่มกำลังการผลิต ควบคู่กับการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ในการสกัดสีย้อมธรรมชาติและเทคโนโลยีการเคลือบผิวเพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผสานกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และเครื่องจักรอุตสาหกรรมในการออกแบบและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ที่มีความแม่นยำและคงทนเพื่อการส่งออก ตลอดจนการบริหารจัดการการตลาดและคลังสินค้าผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลและสามารถแข่งขันในเชิงพาณิชย์

4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการจักสานกระจูดของชุมชนทะเลน้อย มีลักษณะเป็นกระบวนการปรับตัวของชุมชน โดยเริ่มต้นจากการถ่ายทอดภายในครัวเรือนแบบ ครูพักลักจำ ที่เน้นการสังเกตและลงมือทำตามบทบาทยุทธศาสตร์ ผสมผสานกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในการจัดการวัตถุดิบ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกระบวนการถ่ายทอดได้ขยายขอบเขตสู่รูปแบบการจัดการความรู้ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและการรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ภูมิปัญญาสามารถปรับตัวรองรับความต้องการของตลาดและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

5. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ แม้ผลิตภัณฑ์กระจูดจะเป็นสินค้าอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนทะเลน้อย แต่การดำเนินงานยังประสบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ 1) สภาพอากาศที่ส่งผลต่อคุณภาพวัตถุดิบ 2) การขาดแคลนแรงงานรุ่นใหม่สืบต่อภูมิปัญญา 3) ข้อจำกัดด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่หลากหลาย โดยเฉพาะการขาดแคลนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

ขนาดเล็กที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยว และ 4) การแข่งขันด้านราคาภายในชุมชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับสินค้าให้ตอบสนองต่อกลไกตลาดยุคปัจจุบัน

ตามข้อมูลบริบทชุมชนทะเลน้อย ผู้วิจัยสรุปได้ตามภาพ 1

ภาพ 1

บริบทชุมชนทะเลน้อย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เรียนรู้ภูมิปัญญาการสานกระจุตของชุมชนทะเลน้อย

ภูมิปัญญาการจักสานกระจุตของชุมชนทะเลน้อย มีสิ่งสำคัญคือเทคนิคการเตรียมวัตถุดิบด้วยการคลุกโคลน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ปัจจุบันได้พัฒนาไปสู่รูปแบบกึ่งทางการผ่านการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและบูรณาการองค์ความรู้สมัยใหม่จากภายนอก ทั้งด้านเทคโนโลยีการผลิตและการออกแบบสร้างสรรค์ เพื่อปรับปรุงภูมิปัญญาดั้งเดิมให้ตอบสนองความต้องการของตลาด ประกอบด้วย การสานกระจุต และการใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์กระจุต

1. การสานกระจุต แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมกระจุต และขั้นตอนการสานกระจุต

1.1 การเตรียมกระจุต แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนย่อย

ขั้นตอนที่ 1. การเก็บเกี่ยวและคัดเลือก (Harvesting) เกษตรกรจะลงไปในพุ่มหรือพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อถอนต้นกระจุต โดยต้องเลือกต้นที่มีความยาวและขนาดลำต้นที่เหมาะสม ไม่อ่อนหรือแก่เกินไป จากนั้น นำมาล้างโคลนตามออกให้สะอาด แล้วตัดปลายให้ได้ความยาวตามต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การหมักโคลนขาว (Clay soaking) และ การตากแห้ง (Drying) การนำกระจุตไปหมักน้ำโคลนขาวนาน 2-3 วัน เพื่อปรับสภาพเส้นใยให้เหนียวนุ่ม ไม่เปราะแตกง่าย และป้องกันแมลง แล้วนำไปล้างและตากแดดให้แห้งสนิทจนได้เส้นกระจุตสีขาวนวลสวยงาม

ขั้นตอนที่ 3 การรีดให้แบน (Flattening) นำกระจุตที่แห้งแล้วมารีดให้แบน สมัยก่อน ใช้สากตำข้าวตำให้แบน แต่ปัจจุบัน นิยมใช้เครื่องรีดหรือลูกกลิ้งกดทับให้เส้นกระจุตแบนเรียบเสมอกัน เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปสาน และได้ลวดลายที่สวยงาม

ขั้นตอนที่ 4 การย้อมสี (Dyeing) หากต้องการลวดลายที่มีสีสันทัน จะนำเส้นกระจุตไปย้อมสีตามต้องการ แล้วนำไปตากให้แห้งอีกครั้งก่อนนำมาสาน

การสานกระจุตทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง สรุปรูปตามภาพ 2 และแผนภูมิ 1

ภาพ 2

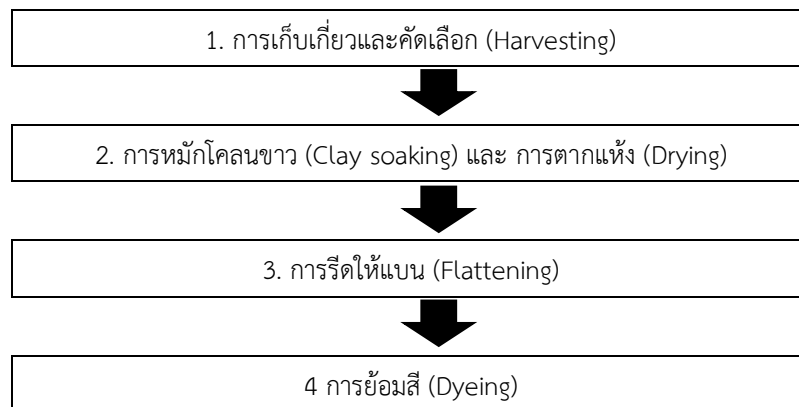
ภาพกระบวนการเตรียมกระจุต

1. การเก็บเกี่ยวและคัดเลือก 2. การหมักโคลนและตากแห้ง 3. การรีดให้แบน 4. การย้อมสี

แผนภูมิ 1

แผนภูมิขั้นตอนการเตรียมกระจุต

1.2 การสานกระจุตแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนย่อย

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมเส้นก่อนสาน (Preparation) ก่อนจะเริ่มสาน ต้องนำเส้นกระจุตที่รีดแบนและตากแห้งไว้มาพรมน้ำให้พอหมาด แล้วใช้ผ้าคลุมทิ้งไว้สักพักเพื่อให้เส้นกระจุตคืนตัว มีความนิ่มและยืดหยุ่น ไม่เช่นนั้นเส้นจะเปราะและหักง่ายขณะสาน

ขั้นตอนที่ 2 การขึ้นรูป (Forming) และการสานลาย (Pattern Weaving) เริ่มจากการวางเส้นกระจุตเป็นแกนตั้งและแกนนอนขัดกัน กรณีสานกระเปาะหรือกล่อง จะเริ่มจากการสานที่ฐานก่อน ให้ได้ขนาดตามต้องการ ใช้เทคนิคพื้นฐานคือการยก และการข่ม คือ ยกเส้นหนึ่ง ข้ามเส้นหนึ่ง หรือ ยกสอง ข้ามสอง สลับกันไปมาจนเกิดเป็นลวดลายลายพื้นฐานลายขัด

ขั้นตอนที่ 3 การเข้าหุ่นหรือเข้าพิมพ์ (Molding) เมื่อสานฐานและตัวขึ้นมาระดับหนึ่ง ข้างจะนำชิ้นงานไปสวมเข้ากับบล็อกไม้หรือหุ่นรูปทรงต่าง ๆ เพื่อจัดทรงให้ได้ฉาก ได้มุมที่สวยงาม และขนาดมาตรฐานตามต้องการ แล้วสานต่อไปจนจบความสูงของพิมพ์

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บริม (Finishing edges) เมื่อสานจนได้ขนาดที่ต้องการ ขั้นตอนสุดท้ายคือการพับปากหรือปิดปาก เพื่อล็อกเส้นกระจุตไม่ให้หลุดลุ่ย โดยการม้วนปลายเส้นกระจุตสอดกลับลงไปใต้อานที่สานไว้ ส่วนปลายที่เหลือจะถูกตัดทิ้งให้เรียบร้อย

ภาพ 3

ภาพกระบวนการสานกระจุต

1. การเตรียมเส้นก่อนสาน

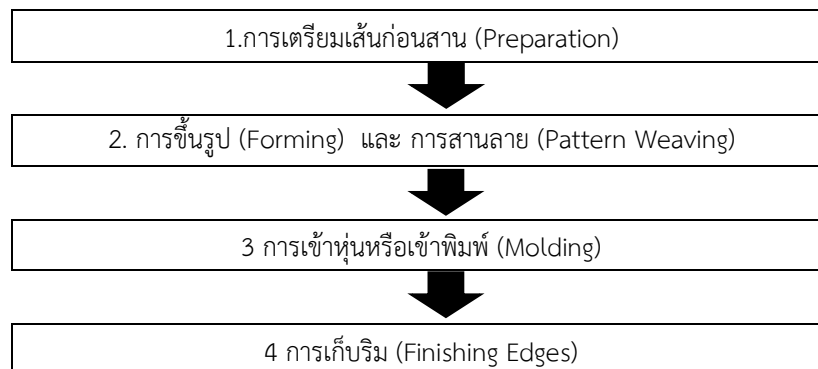
2. การขึ้นรูปและสานลาย

3. การเข้าหุ่นหรือเข้าพิมพ์

4. การเก็บริม

แผนภูมิ 2

แผนภูมิขั้นตอนการสานกระจุต

2 การใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์กระจุต

การนำกระจุตมาใช้ประโยชน์ครอบคลุมตั้งแต่อุปกรณ์ในครัวเรือนจนถึงสินค้าแฟชั่นสมัยใหม่ โดยนิยมนำมาทำเป็นเครื่องจักสานและของตกแต่งบ้าน เช่น เสื่อที่ ตะกร้าใส่ของ และวอลเปเปอร์ รวมถึงต่อยอดเป็นสินค้าไลฟ์สไตล์ เช่น กระเป๋าหมวกที่คงรูปทรงทนทาน และใช้สำหรับใส่อุปกรณ์ไอที นอกจากนี้ ยังใช้ทำของที่ระลึกชิ้นเล็ก เช่น ที่รองแก้วหรือกล่องของขวัญเพื่อช่วยลดการใช้พลาสติก โดยมีจุดเด่นคือความเหนียวทนทาน น้ำหนักเบา ผิวสัมผัสเรียบละเอียดไม่ระคายผิว และเป็นวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมภูมิปัญญาและรายได้ให้กับชุมชน

สำหรับผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระจุต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยสไตล์ญี่ปุ่นด้วยกระจุตสานภูมิปัญญาชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ตามการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล พบว่า การพัฒนาถุงหอมกระจุตทะเลน้อยสู่ระดับสากลจำเป็นต้องบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับงานออกแบบร่วมสมัย โดยเน้นการย่อขนาดผลิตภัณฑ์ให้พกพาสะดวกและประยุกต์ใช้ลวดลายเขาคณิตสไตล์เรียบง่าย เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่เรียบหรู ควบคู่ไปกับการพัฒนากระบวนการอบไล่ความชื้นเพื่อจัดซื้อจำกัดด้านเชื้อราและกลิ่นอับของวัสดุธรรมชาติ พร้อมออกแบบให้สามารถเปลี่ยนวัสดุให้ความหอมได้เพื่อความยั่งยืน นอกจากนี้ การสร้างความแตกต่างด้วยอัตลักษณ์ทางกลิ่นที่สะท้อนรากเหง้าชุมชน และการสื่อสารเรื่องราวผ่านบรรจุภัณฑ์ จะช่วยยกระดับจากสินค้าหัตถกรรมสู่ของที่ระลึกที่มีคุณค่าทางจิตใจ การปรับ

ภาพลักษณ์ให้ทันสมัยนี้ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการปรับเปลี่ยนทัศนคติผู้บริโภค เพื่อขยายฐานกลุ่มเป้าหมายจากกลุ่มแม่บ้านไปสู่กลุ่มวัยรุ่นและคนทำงานยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

C1 "...ปกติชอบงานกระจุยของทะเลน้อยอยู่แล้วค่ะ เพราะเล่นโยนเหียวและดูเป็นธรรมชาติมาก แต่ปัญหาคือดีไซน์ดั้งเดิม มักจะเป็นใบใหญ่ ๆ บางทีก็ใช้ภายในชีวิตประจำวัน ถ้าทำเป็นถุงหิ้วขนาดเล็กที่พกพาได้ หรือแขวนในรถได้จะน่าสนใจมาก ส่วนตัวชอบดีไซน์แบบญี่ปุ่นที่ดูมินิมอล (Minimal) เรียบง่ายแต่ดูแพง ถ้าเอาเทคนิคการสานที่ละเอียดมาทำเป็นถุงใบเล็กๆ แล้วใช้ผ้าทอหรือเชือกถักแบบญี่ปุ่นมาประยุกต์ จะช่วยยกระดับสินค้าชุมชนให้ดูสากลขึ้นเยอะเลยคะ..."

C2 "...ผมมองว่าเสน่ห์ของกระจุคคือ Texture ครับ แต่มักจะมีปัญหาเรื่องความชื้นและกลิ่นอับ ถ้าจะทำเป็นถุงหอม ผมเสนอว่าตัวกระจุคต้องผ่านการอบไล่ความชื้นอย่างดี และควรมีหลอดลายการสานที่เป็นเรขาคณิตแบบญี่ปุ่น เช่น ลายตารางหรือลายคลื่น การผสมกลิ่นสมุนไพรไทยกับดีไซน์ญี่ปุ่นเป็นไอเดียที่ดีครับ เพราะมันทำให้รู้สึกถึงความผ่อนคลายแบบสปาที่บ้าน..."

C3 "...คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับโอมาโมริหรือเครื่องราง และเครื่องหอมติดตัวมากค่ะ ผลิตภัณฑ์กระจุมีกลิ่นคล้ายกับเสื้อผ้าไหม ถ้าทำถุงหอมสวย ๆ ขนาดเหมาะมือ และใช้กลิ่นที่มีเอกลักษณ์ของพืชสูง เช่น กลิ่นดอกบัวหรือข้าวสังข์หยดผสมดอกไม้แห้ง จะเป็นของฝากที่น่าประทับใจมากค่ะ สิ่งสำคัญคือแพ็คเกจจึงต้องบอกเล่าเรื่องราวของภูมิปัญญาทะเลน้อยด้วย..."

C4 "...คนส่วนใหญ่ต้องการผลิตภัณฑ์ที่ใช้ได้จริงและสวยงามค่ะ กระจุตสานถุงหอมควรสามารถเปลี่ยนไส้หอมด้านในได้ เพื่อให้ตัวที่ห่อหุ้มกระจุตใช้งานได้นานขึ้น การออกแบบสโตร์ญี่ปุ่นจะช่วยแก้ความคิดเดิม ๆ ที่ว่างานสานดูเชย ให้เป็นของ ตกแต่งบ้านที่ทันสมัย จะช่วยขยายกลุ่มลูกค้าจากกลุ่มแม่บ้านไปสู่กลุ่มวัยรุ่นและคนวัยทำงานได้กว้างขึ้นค่ะ..."

ผลการวิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์ พบว่าผู้บริโภคชื่นชมในความทนทานและความเป็นธรรมชาติของกระจุตทะเลน้อย แต่มีข้อจำกัดเรื่องดีไซน์ที่ดั้งเดิมและมีขนาดใหญ่เกินไปสำหรับการพกพา แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมคือการสร้างสรรค์ ถูกลมไทย สไตล์ญี่ปุ่น ที่ผสมงานสานเข้ากับความงามที่เรียบง่ายแบบร่วมสมัย พร้อมการเล่าเรื่องราวผ่านกลิ่นและบรรจุภัณฑ์ เพื่อยกระดับสู่ผลิตภัณฑ์ของขวัญระดับพรีเมียมที่ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์คนเมืองและตลาดสากล แนวคิดนี้นำไปสู่การออกแบบแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ถูกลม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ทองม้วนไทยจากกระจุยของชุมชนทะเลน้อย

1. แนวคิดการออกแบบ จากผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า ชุมชนมีปัญหาของการขาดแคลนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกขนาดเล็กที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวและการแข่งขันด้านราคาภายในชุมชน และผลจากวัตถุประสงค์ข้อ 2 ผู้บริโภคมีความต้องการดีไซน์ที่เป็นดั้งเดิมและมีขนาดกระทัดรัดไม่ใหญ่จนเกินไป แนวทางที่ดำเนินการได้เบื้องต้นคือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยสไตล์ญี่ปุ่นด้วยกระจุตสานภูมิปัญญาชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง โดยใช้กระจุตมาจักสานขึ้นรูปแบบผลิตภัณฑ์ขนาดเล็กที่สามารถพกพาได้สะดวก นำไปสู่งานหอมสไตล์ญี่ปุ่นสไตล์ญี่ปุ่นที่มีกลิ่นหอม เป็นการเพิ่มทางเลือกให้ผู้บริโภค โดยลักษณะของถุงหอมไทยจากกระจุต ทำจากเส้นกระจุตจักสานขึ้นรูปตามแบบที่ต้องการ มีขนาด กว้าง 6 เซนติเมตร ยาว 9 เซนติเมตร รวมสายและหู รวมความยาว 17 เซนติเมตร ใช้กลิ่นของดอกไม้ไทย 3 ชนิด ได้แก่ ดอกมะลิ ดอกกระดังงา และดอกจันทน์ระกะพอ ผ่านการทดสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบพบว่า ผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยจากกระจุต มีคุณสมบัติในการระบายอากาศดีกว่าบรรจุภัณฑ์ชนิดอื่น ๆ ในรูปแบบเดียวกัน และสามารถส่งกลิ่นหอมของดอกไม้ที่ใช้ผ่านช่องระบายอากาศได้ดี

2. วิธีการพัฒนาถุงหอมสไตล์ญี่ปุ่นแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมดอกไม้ ดอกมะลิ ดอกบานไม่รู้รุ่ย ดอกกุหลาบมอญ และดอกกรัก คัดเลือกดอกสด ไร้รอยชำ เติบโตเหมาะสมที่สมบูรณ์ จากนั้นนำไปตากแดดแบบดั่งเดิมจนแห้งสนิท ใช้เวลาในการตากแห้งสนิท 3 วัน หรือใช้ตู้อบร้อน ประมาณ 60 – 70 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 2 การปลูกกิ่ง นำดอกไม้แห้งมาผสมรวมกัน ปลูกกิ่งด้วยการบูร พิมเสน และน้ำปรุงเพื่อเพิ่มความหอม แล้วคลุกเคล้าให้ทั่วเพื่อให้กลิ่นซึมเข้าทุกกลีบ

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมถุงกระจุต หรือกระเปาะกระจุต นำแผ่นกระจุตสานมาตัดตามรูปทรงที่ต้องการ แล้วเย็บขอบด้านข้างให้แน่นทั้งสองด้าน โดยเว้นช่องปากถุงไว้สำหรับใส่ของ

ขั้นตอนที่ 4 การบรรจุ นำบุหงาใส่ถุงผ้าซับใน เพื่อป้องกันเศษดอกไม้ร่วง จากนั้นนำถุงผ้าที่บรรจุแล้วใส่เข้าไปในช่องกระจุตที่เตรียมไว้

ขั้นตอนที่ 5 การตกแต่งให้สมบูรณ์ เย็บปิดปากของกระจุตให้เรียบร้อย ตกแต่งด้วยเชือกป่าน ริบบิ้น หรือฟู่ เพื่อความสวยงาม พร้อมสำหรับการใช้งานหรือจำหน่าย

ภาพ 4

ภาพกระบวนการเตรียมถุงหอมไทยสไตล์ญี่ปุ่นด้วยกระจุตสาน

1. เตรียมดอกไม้
2. ปรงกลั่น
3. เตรียมถุงกระจุต.
4. บรรจุบุหงา.
5. ตกแต่งให้สมบูรณ์

แผนภูมิ 3

แผนภูมิขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยจากกระจุต

ภาพ 5

แบบร่างและผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยจากกระจุตของชุมชนทะเลน้อย

แบบร่าง ผลิตภัณฑ์ถุงหอม

ผลิตภัณฑ์ถุงหอม

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้าง แผนผังการบูรณาการภูมิปัญญาสู่การออกแบบ ที่แสดงให้เห็นถึง ภูมิปัญญาดั้งเดิม คือการหมักโคลนขาว สู่การสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยจากกระจุตของชุมชนทะเลน้อย โดยการปรับขนาดให้เหมาะสมกับการใช้งาน และการเลือกกลิ่นดอกไม้มือไทยเป็นองค์ประกอบหลักในผลิตภัณฑ์ตามภาพ 6

ภาพ 6

แผนผังการบูรณาการภูมิปัญญาสู่การออกแบบ
(Conceptual Framework for Product Development)

จากภาพ 6 แผนผังการบูรณาการภูมิปัญญาสู่การออกแบบ เริ่มต้นจากที่มาและวัตถุดิบ ที่เน้นภูมิปัญญาดั้งเดิม ในการเลือกใช้ต้นกระจุตจากทะเลน้อยและเทคนิคการกลุกลโคลนขาว บูรณาการเพื่อการออกแบบ โดยนำนวัตกรรมใหม่

สร้างสรรค์ให้ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบทันสมัย ขนาดกะทัดรัด และเพิ่มมูลค่าด้วยกลิ่นหอมจากดอกไม้ไทย นำไปสู่ขั้นตอนการผลิตที่ผสมผสานกรรมวิธีดั้งเดิมเข้ากับมาตรฐานใหม่ ได้ผลลัพธ์และคุณค่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ตลาดสมัยใหม่และสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงควบคู่การสืบสานภูมิปัญญาไปพร้อมกัน เป็นโมเดลต้นแบบแก่ชุมชนโดยรอบในการยกระดับผลิตภัณฑ์ในพื้นที่

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. บริบทชุมชนทะเลน้อย ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนทะเลน้อยมีความผูกพันทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจกับกระเจ็ด เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่มีต้นกระเจ็ดขึ้นเองตามธรรมชาติอย่างหนาแน่น ชาวบ้านจึงได้สืบทอดภูมิปัญญาการนำวัชพืชชนิดนี้มาแปรรูปเป็นงานจักสานมาอย่างยาวนานหลายชั่วอายุคน อาจเป็นเพราะ ในอดีตในเรื่องของอาชีพยังไม่หลากหลาย แต่เนื่องจากมีกระเจ็ดจำนวนมาก คนในชุมชนจึงให้ความสำคัญกับอาชีพการจักสาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญาพร ชูแก้ว และคณะ (2568) ที่พบว่า พื้นที่ทะเลน้อย เป็นแหล่งผลิตหัตถกรรมกระเจ็ดเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 400 ปี โดยมีวิถีชีวิตผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ราบลุ่มและทะเลสาบ แม้จะมีการขยายพื้นที่ปลูกกระเจ็ดอย่างกว้างขวางในอดีต แต่ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมากลับประสบปัญหาคนรุ่นใหม่ขาดการสืบทอดภูมิปัญญา ทำให้พื้นที่ปลูกลดลงและต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากนอกพื้นที่ สมใจ มะหมื่น และคณะ (2566) พบว่า ลายจักสานดั้งเดิมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอันล้ำค่าที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยมีการผลิตกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเหล่านี้เปรียบเสมือนกลไกในการรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเป็นรากฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ภูมิปัญญาการสานกระเจ็ดของชุมชนทะเลน้อย การจักสานกระเจ็ดที่เปลี่ยนพืชน้ำท่วมดินให้เป็นงานจักสานที่มีคุณค่า โดยมีเอกลักษณ์คือการนำต้นกระเจ็ดมาคลุกดินขาวเพื่อเพิ่มความเหนียวและทนทาน ก่อนจะนำมามัดให้แบน และถักทอด้วยมือเป็นลวดลายประณีต เช่น ลายลูกแก้ว และลายดอกพิกุล แสดงถึงการปรับตัวและอยู่ร่วมกันของชุมชน ทั้งนี้จากการสังเกตของผู้วิจัยในการลงพื้นที่ พบว่างานหัตถกรรมจากกระเจ็ดส่วนใหญ่เป็นงานจักสานในรูปแบบกระเป๋า เสื้อผ้า ถาดรองบนโต๊ะอาหาร และเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2564) สรุปไว้ว่า ผลิตภัณฑ์จักสานจากเส้นตอกกระเจ็ดที่ผลิตในจังหวัดพัทลุงอาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิม ตั้งแต่การปลูก เก็บเกี่ยว แปรรูป และจักสาน จนได้เป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน ของใช้บนโต๊ะอาหาร ของตกแต่ง และของที่ระลึก จุดเด่นคือเส้นกระเจ็ดที่นุ่ม ยืดหยุ่น แข็งแรง มั่นวน มีลวดลายหลากหลาย สามารถออกแบบรูปทรงและขนาดได้ตามความต้องการ เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นและคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนพัทลุง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา สังข์จันทร์ และเสาวลักษณ์ เสาวนก (2567) กล่าวว่า การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการประยุกต์และออกแบบใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเสื้อ กระสอบเนกประสงค์ และกระเป๋าสุขภาพสตรี ถือเป็นเอกลักษณ์ที่ง่ายต่อการพัฒนาต่อยอด เพื่อให้หัตถกรรมท้องถิ่นนี้ยังคงอยู่คู่กับสังคมที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น งานสานกระเจ็ดที่มีพื้นผิวเฉพาะตัว เมื่อรวมกับกลิ่นหอมไทย จะส่งผลต่อสภาวะจิตใจหรือการผ่อนคลายของผู้ใช้จากกลิ่นหอมของดอกมะลิ กระดังงา จันทระก้อ เป็นการบำบัดด้วยกลิ่นร่วมกับสัมผัสธรรมชาติ

3. การผลิตผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยจากกระเจ็ดของชุมชนทะเลน้อย ในชุมชนทะเลน้อย มีการจักสานหลากหลายผลิตภัณฑ์แล้ว แต่ยังคงผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมแก่การเป็นของขวัญฝากหรือของที่ระลึกในชีวิตประจำวัน ทางคณะผู้วิจัยจึงมีแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ถุงหอมไทยสไตล์ญี่ปุ่นด้วยกระเจ็ดสานภูมิปัญญาชุมชนทะเลน้อยเพื่อให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน แม้ชุมชนทะเลน้อยจะมีผลิตภัณฑ์จักสานจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นของชิ้นใหญ่ เช่น เสื้อ กระเป๋า ซึ่งอาจไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการของฝากชิ้นเล็กหรือของที่ระลึกที่พกพาง่ายและมีราคาไม่สูง คณะผู้วิจัยจึงพัฒนา ถุงหอม เพื่อแก้ปัญหาและเพิ่มทางเลือกให้สินค้าชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ ยอดอ่อน และคณะ (2567) ได้นำภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยที่ผสมผสานระหว่างศาสตร์ของการปรุงกลิ่นหอม การออกแบบของชำร่วย ที่เดิมนิยมใช้ดอกไม้ ใบไม้ และสมุนไพรสดหรือแห้งที่มีในท้องถิ่น เช่น มะลิ กุหลาบมอญ และใบเตย มาปรุงกลิ่นด้วยน้ำอบไทย น้ำปรุง และพิมเสน และยังสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ญัฐพร ยมรัตน์ และคณะ (2564) ที่ศึกษาเรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องหอมไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมที่เคยเสื่อมความนิยมลงเนื่องจากการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกและกลิ่นหอมสังเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการ

ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหอมขนาดเล็ก ใช้ทรัพยากรกระจุกน้อยแต่สร้างมูลค่าเพิ่ม สูงกว่าการสานเสื่อขนาดใหญ่ ซึ่งจะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการรักษาพื้นที่ปลูกกระจุกที่เหลืออยู่ให้คุ้มค่า

2. ข้อเสนอแนะด้านปฏิบัติการ

2.1 ผลการวิจัยพบว่า ความต่อเนื่องของภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ชุมชนทะเลน้อยเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์กระจุก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ดูแลพื้นที่แห่งนี้ ควรสนับสนุนการฟื้นฟูแหล่งวัดถุติบกระจุก ส่งเสริมการสืบทอดภูมิปัญญาของคนรุ่นใหม่ และผลักดันการจัดทำฐานข้อมูลเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาชุมชนในระยะยาว และชุมชนและผู้ประกอบการควรร่วมกันดูแลแหล่งวัดถุติบ ถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่ และบันทึกข้อมูลภูมิปัญญาในรูปแบบดิจิทัลเพื่อการสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมของผลิตภัณฑ์กระจุก

2.2. ผลการวิจัย พบปัญหาการแข่งขันด้านราคาภายในชุมชนละแวกเดียวกัน ดังนั้น กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายใน ควรสนับสนุนผ่านโครงการ หมู่บ้านทำมาค้าขาย กำหนดแนวทางความร่วมมือด้านการค้าในชุมชน เพื่อลดการแข่งขันด้านราคา และส่งเสริมการแข่งขันบนฐานคุณภาพและอัตลักษณ์สินค้า และผู้ประกอบการในชุมชนทะเลน้อยควรร่วมกันกำหนดราคาที่เหมาะสมและพัฒนาจุดเด่นของผลิตภัณฑ์กระจุกแทนการตัดราคาเพื่อรักษาความมั่นคงของรายได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระจุกเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าจากสินค้ารูปแบบดั้งเดิมสู่ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่ตอบโจทย์ตลาดร่วมสมัย

2. ควรศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การตลาดโดยบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการสานกระจุกผ่านการเล่าเรื่องเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์สู่ตลาดพรีเมียม

รายการอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). *แนวทางการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มงานหัตถกรรม ประจำปีงบประมาณ 2566*.

กระทรวงมหาดไทย.

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2564). *แนวทางการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์: กระจุกพัทลุง*. กระทรวงพาณิชย์.

กิตติ ยอดอ่อน, มธุรส ช่มจิตร, และประพาฬภรณ์ ชีรมงคล. (2567). บุหงารำไป: ศาสตร์และศิลป์จากภูมิปัญญาการทำเครื่องหอมสู่การเปลี่ยนแปลง. *กระแสวัฒนธรรม*, 25(47), 72-83.

จุฑามาศ พิรพัชระ. (2566). ผู้ประกอบการนวัตกรรบบทบาทการสร้างสรรค์องค์กรสมัยใหม่. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 14(2), 211-226.

ชาย โพธิ์ลีตา. (2564). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ญัฐพร ยมรัตน์ และพพร เอี่ยมใส. (2564). การออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องหอมไทย. *ดีไซน์เอดโค*, 2(1), 58-69.

นริศรา แสงจันทร์ และเสาวลักษณ์ เสาวนก. (2567). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานกระจุกจากตำบลเค็ง อำเภอลืออำนาจ จังหวัดนครราชสีมา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

นลินณัฐ ดีสวัสดิ์ และวัฒนพันธุ์ คุรุฑะเสน. (2565). สุนทรียภาพของกลิ่นไทย: กรณีศึกษาเครื่องหอมไทย. *วารสารไทยคดีศึกษา*, 19(1), 172-200.

- ปรียาภรณ์ ชูแก้ว, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, และกรีกมล หนูเกื้อ. (2568). ภูมิปัญญา “ภาษาจูด” ในวิถีอาชีพจักสานกระจุยชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. *วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*, 18(2), 161-180.
- พัชรศศิ ศรีพิพัฒน์พรกุล และจุฑามาศ พีรพัชระ. (2567). เส้นทางท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนกุฎีจีน. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 6(1), 179-193.
- สมใจ มะหมื่น, ณัฐธนิชา อภินาพงศ์, และวราพร อภินาพงศ์. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกระจุยเพื่อเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ของชุมชนตำบลเค็ง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*, 10(8), 561-574.
- สุนิตย์ เหมนิล, ธาตุร สรวงศ์สิริ, และเชิดชาย บุตติ. (2568). การออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนกรณีสึกษา กลุ่มทอผ้าไหมบ้านแบง. *วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 8(1), 27-52.
- อภิชาติ พลประเสริฐ และนิศาชล ผลไพศาล. (2563). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกระจุยเพื่อเพิ่มมูลค่าสู่ตลาดสากล: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมกระจุยวรรณ จังหวัดพัทลุง. *วารสารวิชาการ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 8(2), 13-24.
- Howes, D. (1994). *Anthropology of Odor*. <https://www.davidhowes.com/senses/Consert-Odor.htm/>